

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
Бердянський державний педагогічний університет

ЗБІРНИК
наукових праць
Бердянського
державного педагогічного
університету
(Педагогічні науки)

№ 2

Бердянськ
2012

- 4) People sometimes find little animals in the yards, parks, stadiums and other places.
- 5) Sometimes people give them to the zoos or circuses where they become actors.

Task 2. Complete the following sentences.

- 1) People look after them, teach them different tricks, buy them tasty food...
- 2) But many people keep parrots ...
- 3) The cubs have no mothers to take care of them ...
- 4) It is not always easy to do so because people do not know ...
- 5) Wild animals are to go back to ...
- 6) Sometimes people give them to ...

Task 3. Answer the questions.

- 1) What are the most favorite animals as pets?
- 2) Some people don't have any pets at all, do they?
- 3) Why is not always it easy to take care of wild animals?
- 4) Where do people give animals when they grow up?
- 5) What is your favorite pet?

Task 4. Make the plan of the text and give a short summary of it.

На третьому етапі доречно запропонувати завдання на активізацію мовного матеріалу під час продуктивного усного та писемного мовлення (Draw a picture of your favourite wild or domestic animal and describe it).

Висновки. Отже, така система роботи з формування мовленнєвої компетенції учнів у процесі навчання аудіювання на уроках англійської мови найбільш доречна, оскільки спрямована на свідоме й міцне засвоєння учнем необхідних знань та оволодіння уміннями та навичками, які він може використовувати в реальних життєвих ситуаціях.

Перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження. Укласти добірку комунікативно-орієнтованих вправ стосовно навчання аудіювання з метою розвитку мовленнєвої компетенції учнів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти з іноземної мови // Книга вчителя іноземної мови : довідково-методичне видання / упоряд. О. Я. Коваленко, І. П. Кудіна. – Х. : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005. – 240 с.
2. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти : вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. українського видання доктор пед. наук проф. С. Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
3. Зимняя И. А. Психология обучения иностранным языкам в школе / И. А. Зимняя. – М. : Просвещение, 1991. – 522 с.
4. Ніколаєва С. Ю. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах : підручник. – К. : Ленвіт, 1999. – 320 с.
5. Програми для спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов. Іноземні мови, 1–11 класи. – К., 2010. – 128 с.
6. Цінько С. В. Розвиток у п'ятикласників умінь аудіювання на уроках української мови : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 "Теорія і методика навчання (українська мова)" / С. В. Цінько. – К., 2000. – 18 с.

В. І. Кобаль,
кандидат педагогічних наук, доцент
(Закарпатський державний університет)

**ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ
УЧНІВ 5-8-ИХ КЛАСІВ У ПРОЦЕСІ САМОСТІЙНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ПРИ ВИВЧЕННІ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ ТА РІДНОГО КРАЮ**

Постановка проблеми. Однією з головних умов забезпечення всебічного розвитку дитини як цілісної особистості, індивідуальності, підвищення ефективності процесу навчання (як основи розвитку особистості в шкільному віці) є розвиток пізнавальної активності учнів, спрямованої на оволодіння знаннями, безперервне збагачення і застосування їх. У цьому зв'язку стимулом пізнавальної діяльності є пізнавальний інтерес.

На думку Н. Менчинської, наявність інтересів у школярів є показником їх загального розвитку. Вона також указувала на те, що інтерес виступає як: тенденція, прагнення, потреба людини займатися тією галуззю явищ абс сферою, від якої вона отримує задоволення; стимул активності людини, під впливом якого психічні процеси набувають інтенсивності, а діяльність перетворюється на цікаву та продуктивну [6].

Саме завдяки пізнавальному інтересу здійснюється зв'язок суб'єкта який пізнає світ, з самим (об'єктивним) світом. Це означає, що предме інтересу його носій отримує з навколишньої дійсності, а пізнавальний інтерес одним з головних стимулів отримання людиною міцних знань [5].

Розвиток пізнавального інтересу в школярів може успішно відбуватися пр правильній організації навчальної діяльності учнів, визначенні систем методичних і організаційних умов та засобів їх розвитку [3].

Важливим засобом розвитку пізнавальних інтересів учнів у процесі вивченні історії України та історії рідного краю є самостійна навчальна діяльність.

Метою статті є визначення ролі різних видів завдань для самостійно-навчально-пізнавальної діяльності у процесі розвитку пізнавальних інтересів учнів 5-7-8-их класів при вивченні історії України та рідного краю.

Аналіз досліджень і публікацій. У дослідженнях дидактів Л. Аристова, М. Данилова, Б. Єсіпова, Л. Занкова, І. Лернера, В. Онищука, П. Підкасиста та інших самостійна робота учнів розглядається як один із ефективних засобів навчання. Але слід зауважити, що в психолого-педагогічній літературі самостійна робота оцінюється то як метод навчання, то як прийом [1].

П. Підкасистий вважає самостійну роботу засобом організації виконання учнями певної діяльності у відповідності з поставленою метою, ядром – навчальну проблему або пізнавальну задачу [2, с. 7]. Саме з такою розуміння самостійної роботи ми виходимо у своєму дослідженні, розглядаючи її як засіб розвитку пізнавальних інтересів учнів.

Хоч самостійна робота є основою засвоєння навчальних предметів, досвід показує, що вона все ще недостатньо використовується для розвитку пізнавальних можливостей учнів.

Самостійна навчальна діяльність вимагає від учнів активного мислення, опори на раніше отримані знання й уміння, усвідомленого прагнення подолати та вирішити проблемні ситуації.

У нашому експерименті учні виконували навчальні завдання залежно від рівня розвитку їх пізнавальної діяльності (пізнавальних умінь) ділились на завдання за зразком, реконструктивно-варіативні, евристичні і творчі (класифікація професора Підкасистого П.) [7].

За рівнем розвитку пізнавальної діяльності всі учні, які брали участь у експерименті, на констатувальному етапі були поділені на 4 групи:

1 група. Учні цілком самостійно володіють пізнавальними вміннями, вони вміють знайти спільне і відмінне, виділити ознаки понять, побачити головне, визначити причину і наслідок; своїми словами намагаються пояснити термини (порівняння, узагальнення, причина і т.д.), що означають уміння. У відповідях висловлюють свою думку чітко, спроможні виконати повністю майже всі запропоновані завдання. Володіють достатньо вільно переносом пізнавальних умінь на різноманітний матеріал. Цю групу учнів ми віднесли до групи учнів з високим рівнем володіння пізнавальними вміннями.

2 група. Учні не завжди можуть виконати ту чи іншу операцію, необхідна допомога експериментатора. Під його керівництвом школярі спроможні виконати всі завдання, що свідчить про недостатню самостійність в оперуванні вміннями. Учня цієї групи важко виразити словесно свої дії. Самостійний перенос пізнавальних умінь обмежений. Лише з допомогою навідних питань і зауважень вчителя школярі дають повні відповіді, що свідчить про середній рівень володіння пізнавальними вміннями.

3 група. В учнів цієї групи пізнавальні уміння ще не склалися. Діти дуже повільно виконують завдання, їх скоує недостатність знань. Перенос умінь у край вузький (тільки на ідентичний матеріал). Спостерігається шаблонність у роботі – виконуються операції тільки з допомогою експериментатора, та і то не всі.

4 група. До цієї групи ми віднесли учнів, у котрих пізнавальні уміння не сформовані [4].

На етапі формування експерименту учні 3–4-ої груп виконували завдання за зразком. У цьому випадку пізнавальна активність і самостійність учнів виявлялася у відтворювальній діяльності. Наприклад, учням 5-го класу пропонувалося прочитати і переказати текст "Розселення та заняття білих хорватів", що сприяло запам'ятовуванню навчального матеріалу, отримання нової інформації, усвідомленню понять і т.д. Таке завдання було основою для підготовки учнів до виконання більш складних, наприклад, реконструктивно-варіативних, виконання яких вимагало від учнів уміння знаходити правильний шлях їх вирішення.

Школярі, які за рівнем сформованості пізнавальних умінь були віднесені до 2-ої групи, виконували самостійні завдання, починаючи з реконструктивно-варіативних, поступово переходячи до евристичних і творчих. Учні 1-ої групи починали з евристичних самостійних завдань з поступовим переходом до творчих. Прикладом може бути таблиця 1.

Самостійне виконання учнями робіт перерахованих видів дає позитивний вплив на розвиток їх пізнавальних інтересів й одночасно допомагає подальшому поглибленню і розширенню знань з предмета.

У нашому експерименті учні при виконанні самостійних завдань користувалися методом порівняння, тих явищ, процесів, між якими існує певна схожість, подібність.

Самостійні завдання не дублювали зміст звичайних контрольних завдань. Виконуючи їх, учні повинні були показати свої знання, проявити необхідні уміння і навички, свою винахідливість. Кожен із перерахованих видів робіт вимагав зростання рівня пізнавальної самостійної діяльності учнів.

Таблиця 1

Розподіл видів самостійних завдань за групами учнів залежно від рівня сформованості пізнавальних умінь

Групи учнів за рівнем сформованості пізнавальних умінь	4 – 3	2	1
Види самостійних завдань			
Завдання за зразком	1. Прочитайте перший абзац параграфу й підготуйтеся його переказувати		
Реконструктивно-варіативні завдання		2. Прочитайте перший абзац параграфу і складіть до нього план	
Евристичні завдання			3. Дайте відповідь на запитання: - Хто такі білі хорвати? - Чому вони будували городища? - Чому значний вплив на розвиток господарства мала торгівля?
Творчі завдання			4. Використовуючи карту Закарпаття, позначте: синім кольором місце розселення білих хорватів, червоним – місця, де були збудовані ними городища, а зеленим – князівства білих хорватів.

Дослідження показало, що вчителі зазвичай обмежувались самостійними роботами репродуктивного характеру. Виправляючи цей недолік, учням експериментальних класів пропонувались самостійні роботи проблемного характеру. До них, зокрема, відносились завдання, які вимагали встановити причинно-наслідкові зв'язки, порівняти, зробити висновки й узагальнення, а також завдання репродуктивного і творчого характеру.

Наприклад:

– для учнів 5-го класу:

1. Розгляньте уважно "Лінію часу". Знайдіть дату народження Ісуса Христа. Яку ще подію позначає ця дата?
2. Намалюйте умовну стрічку часу. Позначте дату свого народження; рік, коли ви пішли до школи, рік, коли ви закінчите школу.
3. Підготуйте розповідь про одного зі своїх далеких родичів за планом:

- а) прізвище, ім'я, по батькові (дідусь, бабуся, прадідусь, прабабуся та ін.);
 б) де народився і проживав (вас)?;
 в) що цікавезнаєте з життя родича?;
 г) що залишилось від нього на згадку?
 4. Чому угорські племена не зустріли організованого опору на Закарпатті?
 5. Як вплинуло нашестя угрів на життя населення краю?
 6. Складіть кросворд до змісту легенди про Мукачівський замок.
 7. Про що свідчить той факт, що угорці, перейшовши на осілий спосіб життя, підпадають під вплив слов'янської культури?
 8. Склади схему "Категорії залежних селян".

9. Вибери правильну відповідь. Закріпачені селяни: а) відбували панщину; б) отримували десятину від феодала; в) платили оброк феодалам; г) змушені були будувати фортеці, дороги; д) вільно працювали на своїй землі; ж) платили велике мито за користування шляхами, мостами, переправами.

10. На карті позначте: Березький – жовтим кольором, Ужанський – зеленим кольором, Угочанський – синім кольором, Марамороський – червоним; – для учнів 7-8-го класів:

- Визначте за картою поселення найдавніших людей на території Верхнього Потисся.
- Складіть схему "Етапи закріпачення селян угорськими феодалами".
- Підготуйте повідомлення про пам'ятки далекої давнини, пов'язані з вашим улюбленим селом, містом (розповідь, малюнок, фотографії, інсценізація, легенди, пісні).
- Позначте на карті території держав, які утворюються у слов'ян у першому тисячолітті.
- Знайдіть у тексті "Повість временних літ" підтвердження зв'язків білих хорватів з Київською Руссю.

Встановіть відповідність дат та подій:

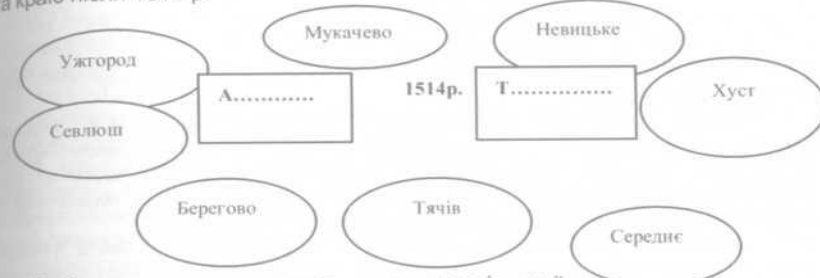
Останнє повідомлення про хорватів	1280 р.
Перехід угорських племен через Карпати	992 р.
Угорські племена розгромили Великоморавську державу	1015 р.
Смерть князя Володимира Святославича	896 р.
Вторгнення монголо-татарської орди в Закарпаття	1241 р.
Відхід частини закарпатських земель чернігівському князеві Ростиславу Михайловичу	905-906 рр.
Приєднання земель від Вишкова до Шариша до Галицько-Волинського князівства	1242 р.
Захоплення Закарпаття угорськими феодалами	Кінець XIII ст.

7. Заповніть порівняльну таблицю

Народні рухи в Закарпатті у XIV – XVI ст.

Характер повстання	Повстання на початку XIVст.	Повстання на початку XVI ст.
Дата		
Керівник повстання		
Учасники		
Причини		
Наслідки		

8. Вставте пропущені слова та роки: а) У квітні _____ року в Ужгородському замку проголошується _____; б) У 1604 – _____ роках значні території краю охопило антигабсбурзьке _____ на чолі з _____; в) У 1608-1609 рр. визнано право _____ на автономію.; г) Поява в 1616 р. _____, запрошених Ю.Другетом для боротьби за _____ загострила політичну _____.
9. Вказавши назви держав, стрілками позначте, до яких з них належали міста краю після 1514 р.

10. Скласти опис держави, у складі якої перебували землі краю до середини XVI століття, за таким планом: 1. Назва держави. 2. Територія та кордони. 3. Інтереси яких верств населення захищала держава. 4. Становище народних мас. 5. З якими державами мала налагоджені стосунки.

Підбираючи завдання для самостійної роботи, ми також урахували індивідуальні психологічні особливості учнів, їх мислительних операцій (скильність до суспільно-гуманітарного мислення чи математичного). Ці завдання сприяли підтриманню пізнавального інтересу. Наприклад, для 5-го класу:

1. За бажанням, виконайте одне із трьох завдань:

а) заповніть таблицю "Історичні джерела":

Історичні джерела		
Речові	Писемні	Усні
Приклади з історії Закарпаття		

б) намалюйте історичні джерела: речові – синім кольором, а писемні – жовтим; підпишіть їх;

в) уявіть себе у ролі археолога й опишіть, які історичні джерела ви знайшли під час розкопок біля с. Королево Виноградівського району.

2. Прочитайте у Літературній скарбничці легенду про Мукачівський замок і виконайте одне із завдань:

а) складіть простий план до легенди;

б) намалюйте один із епізодів до легенди;

в) складіть кросворд за змістом легенди.

Для учнів 7-8-го класів:

- Підготуйте виступ про життя слов'ян у Верхньому Потиссі у першому тисячолітті нашої ери в одній із форм:
  - розповіді від імені жителя того часу або мандрівника з майбутнього;
  - малюнка;
  - схемно-знакової моделі.
- Підготуйте інформацію про пам'ятки давнини, пов'язані з вашим улюбленим селом чи містом (розповідь, малюнки, фотографії, легенди, пісні).
- Узагальніть вклад Федора Корятовича у розвиток нашого краю:
  - у формі таблиці або схеми;
  - у формі оповідання-казки;
  - у формі кросворда.

Подібні самостійні завдання учні виконували як індивідуально, так і в групах, у класі та вдома.

Якість відповідей на запитання та завдання в ході виконання самостійної роботи, що вимагають виявлення розуміння закономірностей історичного процесу, встановлення причинно-наслідкових зв'язків, уміння робити необхідні висновки й узагальнення, дали можливість визначити рівні пізнавальної самостійності учнів, що відображено в таблиці 2.

Важливим результатом цієї частини експерименту є зміна ставлення учнів до самостійної навчальної роботи на уроці. До завершення експерименту воно стало у них дуже позитивним. Це було пов'язано з тим, що, виконуючи самостійні завдання на уроці, учні набували уміння і навички, наявність яких розвивала їх пізнавальні сили і полегшувала засвоєння програмового матеріалу.

Таблиця 2

Характеристика рівнів пізнавальної самостійності учнів

Рівні пізнавальної самостійності	Характеристика пізнавальних завдань		
	Репродуктивне	Встановлення причинно-наслідкових зв'язків	Формулювання висновків
Високий	Правильне	Послідовне і повне	Правильне і обґрунтоване
Середній	Недостатнє	Поверхове і неповне	Неповне
Низький	Поверхове	Відсутнє	Відсутнє

Ситуація успіху, яка при цьому створювалася, позитивно впливала на формування пізнавальних інтересів як одного із головних мотивів учіння.

Цей висновок підтверджують результати перевірочних робіт в експериментальних і контрольних класах (табл. 3, 4).

Таблиця 3

Результати перевірочних контрольних робіт в експериментальних і контрольних 5-их класах

Рівні (%)	Класи	
	Експериментальні (306 уч.)	Контрольні (312 уч.)
Високий	63,1	17,4
Середній	31,4	49,3
Низький	5,5	33,3

Таблиця 4

Результати перевірочних контрольних робіт в експериментальних і контрольних 7-8-их класах

Рівні (%)	Класи	
	Експериментальні (285 уч.)	Контрольні (234 уч.)
Високий	47,4	19,3
Середній	43,9	50,2
Низький	8,7	30,5

До першого рівня були віднесені учні, які проявили високий і достатній рівні навчальних досягнень (7-12 балів), до середнього – середній рівень навчальних досягнень (4-6 балів), до низького – низький рівень навчальних досягнень (1-3 бали).

Як видно з таблиць, учні експериментальних класів показали набагато кращі результати, ніж учні контрольних класів.

Висновки. Отже, самостійна робота як важливий засіб включення учнів у різноманітну пізнавальну діяльність щодо розвитку їх творчого мислення, виховання позитивного ставлення до навчання та формування необхідних інтелектуальних умінь і навичок є одночасно важливим засобом підвищення якості навчальних досягнень учнів.

Загальний висновок полягає в тому, що: самостійне виконання учнями навчальних завдань за зразком, реконструктивно-варіативних, евристичних, а також творчих значно підвищує пізнавальний інтерес учнів; використання завдань за вибором (напишіть, намалюйте, намалюйте, намалюйте, намалюйте) сприяє підтриманню пізнавального інтересу учнів, упевненості в своїх силах; поступове ускладнення навчальних завдань впливає позитивно на розвиток в учнів більш стійкого пізнавального інтересу; збільшення кількості самостійних робіт на уроці створює резерв часу для використання різноманітних (крім підручника) джерел поповнення знань з історії (різноманітні екскурсії, історичні документи, пошукова робота); зміст завдань креативного характеру посилює ефективність впливу самостійної роботи на розвиток пізнавального інтересу до історії та підвищення якості навчальних досягнень.

Перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження. Подальшого дослідження потребують питання особливостей розвитку пізнавальних інтересів учнів 9-11 класів при вивченні історії України в процесі організації самостійної пізнавальної навчально-дослідницької діяльності тощо.

ЛІТЕРАТУРА

- Активизация учебно-познавательной деятельности учащихся : Межвуз. сб. науч. трудов. – Л., 1985. – 172 с.
- Задорожна Л. Навчити працювати самостійно (Інтеграційний метод роботи з історичними документами) / Л. Задорожна // Історія в школах України. – 2004. – № 5. – С.7-10.
- Кобаль В. І. Методика розвитку пізнавальних інтересів учнів середнього шкільного віку на уроках історії рідного краю / В. І. Кобаль // Теоретичні питання культури, освіти та виховання : Київський національний

лінгвістичний університет : збірник наукових праць. Випуск 31. – К., 2006. – С. 84.

4. Кобаль В. І. Методика розвитку пізнавальних інтересів учнів середнього шкільного віку на уроках історії рідного краю / В. І. Кобаль // Теоретичні питання культури, освіти та виховання: Київський національний лінгвістичний університет : збірник наукових праць. Випуск 31. – К., 2006. – С. 88-89.

Кобаль В. І. Проблеми формування пізнавальних інтересів у навчальній діяльності школярів / В. І. Кобаль // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Соціологія. Психологія. Педагогіка. Випуск 6. – К., 1998. – С. 56.

Менчинская Н. А. Психологические проблемы активности личности в обучении / Н. А. Менчинская. – М. : Просвещение, 1971. – С. 124.

7. Пидкасистый П. И. Самостоятельная познавательная деятельность школьников в обучении / П. И. Пидкасистый. – М. : Педагогика, 1980. – 240 с.

УДК 378.005.6

І. І. Козинець,
керівник навчально-методичного відділу
(Дніпропетровська державна фінансова академія)

ЯКІСТЬ У ВИЩІЙ ОСВІТІ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Постановка проблеми. В умовах переходу до демократії гостро постала проблема модернізації всіх сфер життя українського суспільства. Очевидною є потреба для суспільства зміни освітньої парадигми та освітніх орієнтирів, адже освіта відіграє вирішальну роль у розбудові держави. Якісна освіта є життєвою функцією, умовою існування суспільства.

Якість вищої освіти – відповідність вищої освіти як соціальної системи соціально-економічним потребам, інтересам особи, суспільства і держави; сукупність якостей особи з вищою освітою, відображають її компетентність, ціннісні орієнтації, соціальну спрямованість, і обумовлюють здатність задовольнити як особисті духовні і матеріальні потреби, так і потреби суспільства [3, с. 358].

Нині якість освіти перебуває в центрі уваги в усьому світі. Визначення якості освіти ніколи не було легким питанням, а під час порівняння якості освіти на міжнародному рівні ця проблема лише ускладнюється. Поняття якості стало більш важливим і тому, що виникло запитання, чи справді можна забезпечити високу якість освіти в межах визначеного її фінансування. Крім того, суспільство вимагає відповідальності й гарантій якості освіти [2, с. 71]. Отже, питання обґрунтування підстав запровадження системи управління якістю у кожному навчальному закладі є актуальними на сьогодні як і проблема якості освіти в цілому.

Аналіз досліджень та публікацій. Проблема освіти знайшла своє широке відображення у багатьох сучасних українських дослідників. Питання сучасного стану

освіти в Україні та перспективи її розвитку досліджують А. Алексюк, І. Бех, О. Гребельник, М. Дробноход, І. Зязюн, Б. Клименко, Т. Красікова, В. Кремень, О. Сухомлинська, Т. Усатенко, Ю. Шумилов та інші. Аналіз та механізми розв'язання навчальних у освітній сфері проблем на сучасному етапі подають нормативно-правові документи, постанови уряду та інші законодавчі акти, що регулюють розвиток освітньої галузі. Науковим доробкам, пов'язаним із забезпеченням якості освіти, присвятили свою працю В. Андрущенко, В. Вікторов, О. Савченко, Г. Дмитренко, В. Лазарева, М. Поташкін, Н. Рещетнікова, П. Третьякова, ін. питання управління якістю освіти на основі нових інформаційних технологій та освітнього моніторингу досліджують Г. Єльнікова, О. Касянова, Д. Матрос, Н. Мельникова, Д. Полев, С. Шидшов, В. Кальней та інші.

Крім того, особливу увагу даній проблемі приділяють засоби масової інформації, оскільки питання вищої освіти останніми роками все більше привертає увагу громадськості.

Мета роботи – узагальнення сутності якості освіти, обґрунтування підстав запровадження системи управління якістю у кожному навчальному закладі.

Освітнє середовище України прийняло стратегію руху до європейських цінностей, зокрема через вступ до Всесвітньої торгівельної організації та приєднання до Болонського процесу. Основні напрями реформування системи вищої освіти в Україні визначені реалізацією положень Болонської декларації, основна мета якої – створення єдиного європейського освітнього простору до 2010 року та підвищення міжнародної конкурентоздатності європейської системи вищої освіти. [4, с. 113].

Положеннями Болонської декларації визначено, що європейський простір вищої освіти та європейський простір дослідницької діяльності – це дві взаємопов'язані частини "суспільства знань". Українська система вищої освіти знаходиться нині в пошуку змісту, форм, методів і засобів навчання, виховання та управління, які б допомогли б сформувати інформаційну свідомість та моделі діяльності сучасного спеціаліста. У нас значною мірою відбувається реформування форми, меншою – змісту. Головним завданням процесу реформування системи вищої освіти є оцінка нововведень з точки зору їх впливу на підвищення якості освітніх послуг та задоволення потреб споживачів. Болонська декларація сприяє європейській співпраці в забезпеченні якості вищої освіти.

Європейська асоціація забезпечення якості вищої освіти за дорученням Конференції міністрів освіти європейських країн розробила в 2003 р. та рекомендувала в 2005 р. впроваджувати "Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти". У березні 2008 р. Групою Е 4 заснований Європейський реєстр забезпечення якості вищої освіти, урядовим членом якого стала й Україна [6, с. 116].

Як зазначено в наказі Міністерства освіти України від 31.07.98 р. № 285 "Про порядок розробки складових нормативного та навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців з вищою освітою", "державна здійснює контроль за рівнем якості вищої освіти за допомогою вимірів значень показників якості вищої освіти, яку набула особа, та визначенню ступеню їх відповідності вимогам державних стандартів вищої освіти за критеріями досягнення цілей вищої освіти..."

<i>Захаріна Є. А.</i>	ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ КАНАДСЬКОГО ТА АВСТРАЛІЙСЬКОГО ДОСВІДУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ.....	62
<i>Кобаль В. І. Кобаль М. В. Кляп М. І.</i>	СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ УСПІШНОГО ПІДПРИЄМЦЯ.....	70
<i>Костылева Е. В.</i>	ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ КУРСЫ ПРИ СИМФЕРОПОЛЬСКОЙ ТАТАРСКОЙ УЧИТЕЛЬСКОЙ ШКОЛЕ КАК ФОРМА ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ ПЕДАГОГОВ ТАВРИЧЕСКОЙ ГУБЕРНИИ.....	77
<i>Костюченко М. П.</i>	ОБ'ЄКТ, ПРЕДМЕТ І ЗАВДАННЯ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ Й ОХОРОНИ ПРАЦІ У ТЕХНІЧНОМУ ВУЗІ.....	82
<i>Кузьміна О.</i>	ПРОГНОСТИЧНІ НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКІЛ-ІНТЕРНАТІВ.....	89
<i>Щербій О. С.</i>	СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА І ЗМІСТ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ КУРСАНТІВ ДЕРЖСПЕЦЗ'ЯЗКУ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	94
<i>Дельвіг Н. А.</i>	КУЛЬТУРНО-ПРОСВЕТИТЕЛЬСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КРЫМСКОГО ГОРНОГО КЛУБА.....	102
<i>Линік О. О.</i>	ДЕФІНІЦІЙНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ «ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ВНЗ».....	107
<i>Логвінова Я. О.</i>	КОМПЕТЕНТІСНА СПРЯМОВАНІСТЬ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ – МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ.....	113
<i>Осова О. О.</i>	РЕАЛІЗАЦІЯ МЕТОДУ ПРОЄКТІВ ПІД ЧАС ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ПЕДАГОГІЧНОМУ ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ.....	121

<i>Пирожкова А. О.</i>	ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ КРАЕВЕДЕНИЕ КАК СРЕДСТВО ИЗУЧЕНИЯ КУЛЬТУРНО-ПРОСВЕТИТЕЛЬСКОЙ ЖИЗНИ КРЫМА.....	126
<i>Поцулко О. А.</i>	РЕЛІГІЙНА ОСВІТА І ВИХОВАННЯ ЯК ЧИННИКИ ВІДРОДЖЕННЯ ДУХОВНОСТІ В УКРАЇНІ.....	130
<i>Чепіль М. М. Паласевич І. Л.</i>	ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ПІДЛІТКІВ У ПОЗАКЛАСНІЙ ВИХОВНІЙ РОБОТІ.....	138
<i>Татьянчикова І. В.</i>	СОЦІАЛІЗАЦІЯ ЯК ПЕРЕДУМОВА РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ.....	146
<i>Тімець О. В.</i>	ОБҐРУНТУВАННЯ МОДЕЛІ РЕАЛІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ГЕОГРАФІЇ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ.....	152
<i>Тулегенова А. Г.</i>	РЕФОРМИРОВАНИЕ СИСТЕМЫ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ - НАСУЩНАЯ ПРОБЛЕМА УКРАИНЫ.....	159
<i>Тупіленко С. В.</i>	ОСНОВИ РУХОВИХ ЯКОСТЕЙ ДІТЕЙ ДРУГОГО-ТРЕТЬОГО РОКУ ЖИТТЯ ЯК СКЛАДОВА ЇХ ФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ.....	166
<i>Швець Т. А.</i>	РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ (ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ).....	171
<i>Шувалова И. Н.</i>	ФОРМИРОВАНИЕ ЗДОРОВОГО ОБРАЗА ЖИЗНИ У СОВРЕМЕННЫХ ДЕТЕЙ И ПОДРОСТКОВ.....	176
<i>Бернацкая С. Н.</i>	ДУХОВНЫЕ КУЛЬТУРНЫЕ ЦЕННОСТИ СОВРЕМЕННОЙ МОЛОДЕЖИ.....	181
<i>Кадырова Л. И.</i>	РОЛЬ СЕМЬИ В НРАВСТВЕННОМ ВОСПИТАНИИ ДОШКОЛЬНИКОВ НА ОСНОВЕ ЭТНОПЕДАГОГИЧЕСКИХ ТРАДИЦИЙ.....	187
<i>Упатова І. П.</i>	ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД ДО ВИКЛАДАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН.....	191
<i>Шмігель Н. Є.</i>	ВИКОРИСТАННЯ КОМПЛЕКСУ МАЛЮНКІВ В ПСИХОДІАГНОСТИЦІ ПСИХОСОМАТИЧНИХ РОЗЛАДІВ.....	196
		249

